

Programma Biologische Landbouw

Omschakelingsproces en Ketennonderzoek

KIGO/2008/02 - 0006

EINDRAPPORTAGE

Programma - Biologische Landbouw

Programmaonderdeel - Inspirerend Biologisch

Inleiding

De biologische markt krijgt steeds meer draagvlak in de samenleving. Ze ontwikkeld snel in Nederland en de EU en gaat een behoorlijk aandeel in de landbouw en handel innemen. Ook cijfers van DLV Plant geven aan dat de biologische markt geen niche-markt meer is. In de beleidsnota "biologische landbouwketen 2008-2011" stelt het ministerie van LNV dat de sector een robuuste sector moet worden, die marktontwikkeling in de toekomst geheel zelfstandig kan voortzetten. Daarnaast wordt kennisuitwisseling en samenwerking met de gangbare landbouw als uitdaging voor de sector genoemd. Biologische ondernemers komen regelmatig bijeen om kennis uit te wisselen en te discussiëren over de huidige ontwikkelingen. Zij stellen dat men de gangbare ondernemers dient te inspireren om samenwerking mogelijk te maken tussen de biologische en de gangbare ondernemers. Iedere ondernemer in de productiesector zou de biologische manier van werken moeten kunnen afwegen tegen andere bedrijfsvormen. Op dit moment is men niet bewust en van de keuzes die men kan maken. Hoewel het onderwijs de biologische manier van werken steeds meer begint te erkennen, werkt men vaak nog met verouderde kennis en leermiddelen. Daarnaast is het thema biologische manier van werken nu vaak nog in beperkte omvang in het curriculum aanwezig. De biologische sector is vaak kraamkamer van nieuwe innovatieve werkwijzen en heeft daarom veel nieuwe kennis in zich. Er is echter weinig aansluiting met overige doelgroepen (Onderwijs en overige Ondernemers).

De studenten hebben gekozen om zelf te ervaren wat omschakelen van gangbare teelt naar een biologische teelt betekent. In overleg met proefboerderij De Rusthoeve te Colijnsplaat, die al jaren ervaring hebben met biologische teelt en dus grond beschikbaar hebben voor deze teelt, is gekozen voor de teelt van pastinaak (2008-2009) en pompoenen (2009-2010). Hiervoor is naast het teeltplan, de daadwerkelijke teelt, onkruidbestrijding en het regelen van de afzet ook samenwerking gezocht met proeven die bij De Rusthoeve lopen op het gebied van onkruidbestrijding, bemesting en dergelijke. Vanuit deze ontwikkeling is contact gelegd met overige partners in het onderwijs en het bedrijfsleven.

De studenten hebben in het kader van dit project voorlichtingsbijeenkomsten (van o.a. DLV-plant) bijgewoond en hebben vakbeurzen bezocht zoals de BIOVAK in Zwolle. Bovendien hebben ze over het project zelf informatie gegeven op de open dagen van de Rusthoeve, tijdens een informatiemarkt van het PIMC (Projectonderwijs In Maatschappelijke Context). Tijdens het congres van de Groene Kennis Coöperatie 'Kennis en Innovatie: De regio aan zet!' dat plaatsvond op Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp op 22 juni 2010 hebben de studenten hun project gepresenteerd aan o.a. andere onderwijs- en kennisinstellingen. Biologische landbouw heeft binnen de opleiding meer bekendheid en vertrouwen gekregen zowel voor studenten als voor docenten

Voortgang

Hieronder volgt een opsomming van de uitgevoerde activiteiten en bereikte resultaten van het programmaonderdeel binnen de omschreven doelstellingen.

Bewustwording van en inspiratie door de manier van werken:

- Oriëntatie op biologische landbouw algemeen (LNV-nota, gegevens DLV-plant en CBS en LEI)
- (Markt)onderzoek naar mogelijke producten
- Teelt van biologische producten pastinaak en pompoenen
- Een contract, opgesteld tussen de stichting ABV (Agrarische Bedrijfs Vernieuwing) en Proefboerderij de Rusthoeve. Stichting ABV is één van de stichtingen van het projectonderwijs van Edudelta College Goes.
- Teeltplannen van beide producten
- Een werkplan m.b.t. werkzaamheden, inzet loonbedrijf en vreemd personeel.
- Plannen voor bemesting en onkruidbestrijding
- Overleg met afzetorganisaties voor biologische producten zoals Naturelle en Ardo
- Regelen van afzet van de geteelde producten.
- Kennisnemen van proeven op het gebied van biologische teelt op de Rusthoeve.
- Begeleiding van voorlichter biologische teelt van DLV
- Contact en overleg met biologische boeren.
- Samenwerking met loonwerker.
- Bezoeken van de BIOVAK te Zwolle door studenten en coaches van Edudelta.
- Naast deze praktijkervaringen hebben studenten ook gewerkt aan het financieel doorrekenen van omschakeling naar de biologische teelt.
- Bovendien promoten de studenten binnen en buiten de onderwijsinstelling hun project.
- Tijdens het congres van de Groene Kennis Coöperatie 'Kennis en Innovatie: De regio aan zet!' dat plaatsvond op Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp op 22 juni 2010 hebben de studenten hun project gepresenteerd aan o.a. andere onderwijs- en kennisinstellingen.
- Presentatie van het project tijdens PIMC-markt in Middelburg
- Studenten uit Barendrecht hebben een vooronderzoek gedaan naar de biologisch geteelde producten, hun verwerking en hoe komt het in de supermarkten etc bij de klant (onderzoek is gericht op mogelijkheden onmogelijkheden, prijsvorming en uitstraling).

Omschakelingsproces en Ketonderzoek

Kenniscirculatie tussen Ondernemers en Onderwijs:

- Studenten hebben informatie over teelten en producten ingewonnen bij biologische telers m.b.t. het vooronderzoek
- Tijdens een open dag van de Rusthoeve hebben ze hun project Inspirerend Biologisch gepromoot. De bezoekers zijn over het algemeen 'traditionele' landbouwers. Ook hebben ze contact gelegd met andere biologische telers en verschillende organisaties.
- Deelname aan een 'omschakeldag' georganiseerd door DLV-plant op de Rusthoeve. De doelgroep waren boeren die serieus overwogen om te schakelen naar biologische landbouw.
- Excursies naar biologische bedrijven.
- Samenwerking in het kader van de teelt met andere biologische bedrijven

Het verbinden van STOAS studenten aan praktijkvragen:

- Ook is er contact gelegd met STOAS hogeschool voor aansluiting, zodat deze studenten coachingsvaardigheden op kunnen doen in dit project.

Kansen, knelpunten en risico's bij de uitvoering van de activiteiten:

Studenten hebben door hun keuze voor het zelf telen van een biologische teelt de volgende kansen benut:

- eigen ervaring teelt biologische producten
- samenwerking met proefboerderij De Rusthoeve
- kennisdeling met ondernemers van biologische teelten
- onderzoeken van (on)mogelijkheden biologische teelt op studiedagen

De studenten hebben hierbij de volgende knelpunten ervaren:

- informatie over telen van en keuze voor biologische producten is nauwelijks binnen hun eigen netwerk aanwezig
- de hoge arbeidsdruk tijdens het groeiseizoen.

Risico's bij de uitvoering waren:

- onzekerheid over opbrengst van het product.

Aannames en/of doelstellingen:

De studenten van het eerste jaar van het project hadden hogere verwachtingen van de opbrengst van hun oogst dan in de praktijk haalbaar bleek te zijn. De volgende groep studenten heeft hiervan geleerd en hebben de opbrengst beter ingeschat.

Het werken vanuit de praktijk heeft de visie van de studenten over de biologische landbouw meer (positief) bijgesteld dan dat er aan het begin van het project werd verondersteld (zie ook 'vernieuwing' en de uitspraken van de studenten).

3. Vernieuwing.

Het project Inspirerend Biologisch is voor het Edudelta College Goes vernieuwend omdat er weinig echte praktijkervaring binnen deze onderwijsinstelling was. Studenten en coaches werken en leren samen van dit project. Bovendien zijn er door de bovenbeschreven werkzaamheden en ervaringen verschillende nieuwe duurzame samenwerkingsverbanden tussen verschillende ketens en systemen tot stand gekomen.

Binnen de stichting ABV (Agrarische BedrijfsVernieuwing) is weinig kennis over de biologische landbouw.

De studenten van de verschillende jaren die deel hebben genomen aan het project Inspirerend Biologisch hebben al werkend en lerend, veel ervaring opgedaan over biologische landbouw.

Met name door het zelf telen van biologische producten hebben ze veel geleerd.

Bovendien is de visie van de studenten die nog heel weinig kennis hadden over deze vorm van landbouw bijgesteld.

Enige uitspraken van studenten:

- Het hele proces was voor iedereen in de projectgroep nieuw, en daarom was het vooral heel leerzaam. We konden niet terugvallen op vele informatiebronnen, zoals wel het geval is in een gangbare teelt, die al vele malen uitgelicht is. Wel konden we gelukkig het nodige advies verkrijgen van teeltadviseur Sander Bernaerts van DLV.
- Voor dat ik aan dit project ben begonnen had ik eigenlijk geen idee van wat er allemaal gebeurde in de biologische landbouw. Ik zelf heb een goed inzicht gekregen op de marktketen en de vraag en aanbod van biologische producten. Ook vooral omdat ik de afzet heb geregeld van de pastinaak. Wel valt er op dit gebied nog erg veel te leren.
- Ik had daar gelijk al interesse in omdat onze buurman ook biologisch ondernemer is, en ik daar geregeld werk. Zodoende had ik al een beetje kennis over het biologisch boeren. Daarnaast vind ik het interessant omdat ik in de toekomst ook overweeg om biologisch te boeren.
- Ik denk dat het goed is dat het project op deze manier is uitgevoerd, met de teelt in eigen beheer.

- Het project zelf stond me wel aan, eerst zat ik in het landbouw project maar dat is allemaal het zelfde als thuis. En in dat project zag ik minder kansen dan als in biologisch want dat is een hele nieuwe manier van akkerbouw.
- Door het project draaiend te houden en contact de hebben met andere ondernemers kwam je al veel te weten over het biologische wereld.
- Deze markt heb ik altijd als een bedreiging gezien voor de gangbare landbouw. Andere projecten binnen onze stichting komen grotendeels overheen met de thuis- en stagesituatie. Om toch eens te kijken hoe biologisch zich in de praktijk uit, waar de subsidie mogelijkheden liggen en wat de interesse van de consument is, heb ik besloten om deel te nemen aan 'Inspirerend Biologisch'. Achteraf gezien heb ik er geen spijt van dat ik heb deelgenomen aan dit project. Ik vond het een leuke leerervaring. Het regelen van de afzet, omgang en communicatie met elkaar waren goede leermomenten.
- De onderdelen die voorkwamen vanuit de KIGO eisen: 5 O's, die moesten gebeuren, hadden niet altijd met de teelt te maken. We zijn naar een landelijke manifestatie in Velp geweest. Dit sprak mij van te voren eigenlijk niet. Toch vond ik het achteraf goed om eens te zien hoe minister Gerda Verburg haar beslissingen maakt en om haar verhaal aan te horen.
- Gelukkig ben ik toch ingedeeld in Inspirerend Biologisch, ik zag er wel tegen op maar heb er totaal geen spijt van. Het was helemaal nieuw ik wist niet waar we moesten beginnen. Erg leerzaam was dat Sander Bernearts (teeltadviseur) langs kwam en we teelt hebben besproken. Daarnaast vond ik ook zeer leuk om met collega telers te communiceren.

Uit bovenstaande uitspraken blijkt dat de studenten veel hebben geleerd over de biologische landbouw met name door in en vanuit de praktijk te werken.

Ook de begeleidende docenten en coaches van dit project hebben nieuwe contacten met de biologische sector gelegd.

4. Wijziging van het uitvoeringsplan.

De onderlinge samenwerking van de MBO studenten maar ook de samenwerking met andere betrokkenen, zoals het bedrijfsleven, studenten van het HBO, doet een groot beroep op de sociale vaardigheden van de MBO studenten. In het bijzonder het leren luisteren, samenvatten en het nuanceren van meningen. Door de vertragingen die hierdoor in de uitvoering van het project waren ontstaan, is de toegekende verlenging van de projectduur zeer welkom geweest.

5. Positie van de organisatie.

Door de keuze van de studenten om een eigen teelt op te zetten en uit te voeren zijn nieuwe contacten en nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan.

Allereerst de samenwerking met Proefboerderij de Rusthoeve. De bedrijfsleider van de Rusthoeve heeft de studenten de gelegenheid en de kansen geboden om de biologische landbouw te ervaren.

De studenten hebben ervaren dat goede communicatie voorwaardelijk is voor goede samenwerking. Door verschillende perioden heen zijn regelmatig reguliere besprekingen geweest.

Ook hebben de studenten ondervonden dat de samenwerking en de begeleiding van de teeltorganisatie cq de teeltadviseur van essentieel belang is.

De omgeving en de bereikte resultaten.

De medestudenten hebben met name de teelt van de biologische producten kritisch gevolgd. In de startfase waren er veel vragen en onzekerheden over de teelt. Uiteindelijk hebben zij

minder kritisch en met meer inzicht kennis genomen van het bereikte resultaat. De docenten en coaches zijn nauw betrokken geweest bij de teelt. Aangezien er geen studierichting biologische teelt is bij de Edudelta Onderwijsgroep is dankbaar gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van de DLV-voorlichter en de bedrijfsleider van de Rusthoeve. Doordat de studenten meer bekend en vertrouwd geraakt zijn met biologische landbouw zijn docenten meer gebruik gaan maken van voorbeelden en vergelijkingen uit deze landbouwmethode. Allen hebben geleerd en zijn wijzer geworden in deze periode en tevreden met de uiteindelijke resultaten, kennis en ervaring.

De relatie met Dienst Regelingen is positief ervaren.

6. Financiën

Het totale overzicht van de financiën is in de bijlage vermeld.

7. Tekst voor Groen Kennisnet.

Het project Inspirerend Biologisch is voor het Edudelta College Goes vernieuwend omdat er weinig echte praktijkervaring binnen deze onderwijsinstelling was. Studenten en coaches werken en leren samen van dit project. Bovendien zijn er door de bovenbeschreven werkzaamheden en ervaringen verschillende nieuwe duurzame samenwerkingsverbanden tussen verschillende ketens en systemen tot stand gekomen.

De studenten hebben gekozen om zelf te ervaren wat omschakelen van gangbare teelt naar een biologische teelt betekent. In overleg met proefboerderij De Rusthoeve te Colijnsplaat, die al jaren ervaring hebben met biologische teelt en dus grond beschikbaar hebben voor deze teelt, is gekozen voor de teelt van pastinaak (2008-2009) en pompoenen (2009-2010). Hiervoor is naast het teeltplan, de daadwerkelijke teelt, onkruidbestrijding en het regelen van de afzet ook samenwerking gezocht met proeven die bij De Rusthoeve lopen op het gebied van onkruidbestrijding, bemesting en dergelijke. Vanuit deze ontwikkeling is contact gelegd met overige partners in het onderwijs en het bedrijfsleven.

De studenten hebben in het kader van dit project voorlichtingsbijeenkomsten (van o.a. DLV-plant) bijgewoond en hebben vakbeurzen bezocht zoals de BIOVAK in Zwolle. Bovendien hebben ze over het project zelf informatie gegeven op de open dagen van de Rusthoeve, tijdens een informatiemarkt van het PIMC (Projectonderwijs In Maatschappelijke Context). Tijdens het congres van de Groene Kennis Coöperatie 'Kennis en Innovatie: De regio aan zet!' dat plaatsvond op Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp op 22 juni 2010 hebben de studenten hun project gepresenteerd aan o.a. andere onderwijs- en kennisinstellingen

Biologische landbouw heeft binnen de opleiding meer bekendheid en vertrouwen gekregen zowel voor studenten als voor docenten

Voorzetting Project 2011

Het is de bedoeling dat het project Inspirerend biologisch als volgt zal worden voortgezet:

Het Edudelta College zal het biologisch telen in het onderwijsprogramma gaan opnemen en uitvoeren. De Rusthoeve het agrarisch innovatie en kenniscentrum in Colijnsplaat zal hier zeker bij betrokken worden.

Verder zal in samenwerking met de werkplaats Zuidwest Delta een verdere implementatie van het onderdeel inspirerend biologisch in de regio gaan plaatsvinden.

Bijlage: Eindrapportage Inspirerend Biologisch KIGO/2008/02 - 006

- 1.0 Omschakeling van gangbare naar biologische teelt
- 2.0 Powerpoint presentatie biologisch telen
- 3.0 Pachtovereenkomst
- 4.0 Koopovereenkomst Pastinaken
- 5.0 Bijlage koopcontract
- 6.0 Bemestingsadvies Rusthoeve Agrarisch innovatie en kenniscentrum
- 7.0 Eindverslag Pastinaakverslag studenten
- 8.0 Teeltplan pompoenen
- 9.0 Zaaibed pompoenen
- 10.0 Foto's pompoenen
- 11.0 Eindverslag Pompoenen studenten
- 12.0 Verslagen studenten
- 13.0 Krantenartikel
- 14.0 Eindverslag landelijke manifestatiedag

